

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית להיווק
ועידוד לימוד התורה

יום חמישי ז' אב תשע"ח | דף היומי בבלי: זבחים צז.
דף היומי בהלכה: מסעיפה' עד סעיף ו'.
מוסר: לקוטי אמרים השמטה מ"וכדי שלא" עד סוף ההשמטה.
קנין חכמה הלימוד השבועי: פרק יא 'והנה דברתי עד הנה' עד 'בענין נתינת העצה'.

הדף היומי בהלכה

האם מותר לעשות 'צנימים' בשבת?

ומאכל שהתבשל ונאפה, או נאפה ואחר כך התבשל - דינו נקבע על פי התהליך האחרון שעבר. ויש אומרים שכשם שאין איסור בבישול אחר בישול, כך אין איסור בבישול אחר אפייה או צלייה, ולהיפך. ולדעת הרמ"א יש להחמיר. ונחלקו אחרונים אם לדעת האוסרים בישול אחר אפייה, יש איסור גם בצלייה אחר אפייה, ולהיפך. ולדעת המחמירים - נחלקו הפוסקים אם מותר להפוך לחם ל'צנימים' בשבת, או שהדבר נחשב כצלייה אחר אפייה, כיון שמרקם הלחם משתנה לחלוטין.

[שו"ע שיח, ה, משנ"ב מ, מא רמז, וביה"ל ד"ה יש; ביאורים ומוספים דרשו, 61-59]

הדף היומי בהלכה

מדוע אסור להניח בשבת מאכל בלתי מבושל אף ב'כלי שני'?

ולדעת הרמ"א יש לנהוג כדעה הראשונה, ולהחשיב את הדבר כחשש איסור דאורייתא. ובדברי הראשונים הנ"ל מבואר שיש להחמיר אף ביכלי שלישי; ויש מהאחרונים שמצדד להקל בכלי שלישי; ויש שכתב שאין הדבר תלוי בכלי, אלא בחום המים, אך לדעתו אין להחמיר בכלי שלישי אלא במאכלים שנהגו להחמיר שלא להניחם בכלי שלישי מפני קלות בישולם, ולא בכל המאכלים. ומאכל שאנו רואים בעינינו שמתבשל אף בכלי שלישי, כגון ביצה - יש איסור בישול בהנחתו בכלי שלישי.

[שו"ע שיח, ה, משנ"ב מ, מג רמז, ושעה"צ סח; ביאורים ומוספים דרשו, 64-62]

וראה עוד שם, 63 ו67; וראה עוד חז"א או"ח נב, יט]

הדף היומי בהלכה

איזה 'כלי שני' נחשב כ'כלי ראשון'?

בעת הנחת פרוסות מלפפון חמוץ בסמוך לפרוסות ה'קוגל' חמות שמגישים לשולחן בשבת, שלא יגעו זה בזה; ויש אומרים שאין לחשוש לכך, כיון שעיקר האיסור של דבר גוש אינו מוסכם לכל הדעות, ובנוסף, אין כל כוונה לבישול, ואינו חפץ בבישול ואדרבה החום מקלקל מעט, והדבר נעשה כדרך 'מתעסק'. וכמו כן, יש אומרים שמותר ליצוק נוזל קר שבושל והתקרר, על גבי דבר גוש חם. כיון שיש לצרף לקולא את דעת הסוברים שאין איסור בבישול בתבשיל נוזלי שהתקרר, יחד עם דעת החולקים על עיקר האיסור של דבר גוש.

[משנ"ב שיח, מה רמז; ביאורים ומוספים דרשו, 66, 68 ו69]

הנחת מאכל או משקה בלתי מבושלים ביכלי שני, אין בה איסור בישול מדאורייתא; וטעם הדבר, משום שדפנות הכלי לא התחממו מהאש, ולכן אין כוח במים או בתבשיל שבתוכו לבשל מאכל אחר. אולם, כפי שלמדנו, ישנם מאכלים שהם קלי הבישול, ודי להם בבישול בכלי שני, והנחתם בכלי שני אסורה מדאורייתא כבישול ביכלי ראשון.

ויש מהראשונים שכתבו שכיון שאין אנו בקיאים בכל מאכל לדעת אם הוא מקלי הבישול, אסור להניח כל מאכל או משקה שהוא בכלי שני, מחשש לאיסור בישול דאורייתא; למעט מים ושמן, שהתפרש בדברי חכמינו ז"ל שאינם קלי הבישול; [וראה שו"ע ט בנוגע לתבלין]. ויש חולקים; אך אף לדעתם, אסור מדברנן להניח מאכל בלתי מבושל בכלי שני, מפני שנראה כמבשל.

'כלי שני' שחומו כה רב עד שהיד נכויט בו, כלומר שמיד בהכנסת היד למים החמים או לתבשיל שבתוכו, היא נכויט - יש אומרים שדינו כ'כלי ראשון', הן לענין הנחת מאכל בתוכו, והן לענין עירוי ממנו על מאכל, שאיסורם מדאורייתא; וכתבו הפוסקים שיש לחשוש ולהחמיר כדעה זו, בנוסף לחשש 'קלי הבישול' הנ"ל, והאיסור דרבנן מפני שנראה כמבשל, הקיימים בכל כלי שני, כנ"ל. ונחלקו הפוסקים אם כך הדין גם בכלי שלישי שהיד נכויט בו.

וכן 'דבר גוש' (= מאכל מוצק גושי) שהעבירוהו לכלי שני - יש אומרים שדינו ככלי ראשון, כיון שאוצר בתוכו את החום. ויש שכתבו כי מטעם זה יש להקפיד

כשנכנס הנציב העליון לדירת הגרי"ח זוננפלד זצ"ל, שהיתה דירת מרתף חשוכה שחציה מתחת לאדמה, שאלו באירוניה: "האם לא יכול היה הרב למצוא מקום עמוק יותר באדמה להתגורר בו?"...

דמעות מול הר הבית החרב

חשובה. עם כניסתו לדירת הרב, שהיתה דירת מרתף חשוכה, חציה מתחת לאדמה, שאל את הרב האם לא היה יכול למצוא מקום יותר עמוק באדמה להתגורר בו...

הרב לא השיב ישירות על השאלה, אלא בעדינות הפנה את הנציב העליון לחלון ופתח את הוילון, משם נשקף נוף הר הבית החרב ועליו בית התיפלה המוסלמי. דמעות נשרו מעיניו והתגלגלו על לחיו, והוא אמר: "כל זמן שאלוקי האהוב והיקר לי שוכן בחורבות, ביתי לא צריך להיות טוב יותר..."

תשובת הרב הדהימה את הנציב העליון, וכהלום רעם עזב את דירת הרב בדומיה של יראת כבוד.

(ע"פ אהל משה ו')

בשנת תר"פ מונה ע"י הממשלה הבריטית נציב עליון לארץ ישראל. הוא היה יהודי במוצאו, ולאחר שמונה ביקש להיפגש עם רבה של ירושלים הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל.

באותה העת התגורר רבי יוסף חיים בדירה קטנה ועלובה בבתי מחסה בעיר העתיקה. תלמידיו ומקורביו הציעו לו שיחליף את דירתו בדירה מכובדת לצורך המפגש החשוב עם הנציב העליון, אך רבי יוסף חיים סירב, בטענה כי לא הוא ביקש להיפגש עם הנציב העליון, אלא הנציב העליון הוא שביקש להיפגש עמו... והוסיף, שאם הם רוצים, יכולים הם להחליף את מפת השולחן לכבודו של האורח החשוב.

ביום המיועד הגיע הנציב העליון לביתו של רבי יוסף חיים מלווה במשלחת

ענינא דיומא - אהבת חינם

"ראיתי במו עיני איך שפעם אחת כשהפריך רבי אהרן סברא של אותו אדם, עמד הלה וירק בפרצופו, ירחם ה'. ומה עשה רבי אהרן? ניגב את פניו ואמר לו: 'למה נפגעת כל כך? הסברא שלך מצויינת!'..."

אהבת חינם - עד היכן? | מעשה מפעים שאירע עם הגר"א כהן זצ"ל ראש ישיבת חברון

"עד כדי כך, שפעם אחת כשאמר ר' אהרן פירכא לסברא של אותו אדם, ירק אותו אדם יריקה נמרצת בפרצופו של רבי אהרן, ירחם ה'. ומה עשה רבי אהרן? ניגב במטפחתו מיד את היריקה ואמר לו: 'אבל למה כ"כ נפגעת עד כדי כך שירקת? לא התכונתי לפגוע בך. סברתך ישרה, רק רצייתי שתיישב לי איך זה יסתדר עם הגמ' שם...' וכך עמל לפייסו.

"באותו רגע שראיתי דבר זה, כ"כ כאב לי הדבר וקמתי וקרעתי בבגדיי כדין מי שרואה בזיון אדם גדול. רבי אהרן מזוית עינו הרגיש בזה, ובלי שאותו אדם ירגיש פנה אלי ואמר לי: 'מה אתה עושה?! הוא יפגע אם הוא ישים לב לכך!'" (דעת אליהו)

סיפר הגאון רבי אליהו שרים זצ"ל:

"דבר מופלא ראיתי במו עיני. הגאון רבי אהרן כהן זצ"ל היה יושב ולומד בביהמ"ד עד שעות מאוחרות, והיה מדבר בלימוד עם כולם בענוה יתירה. והיה מגיע באופן קבוע לישיבת 'חברון' גאון מופלג אחד שהיה גם משובש בדעתו רח"ל, והיו כולם משתמטים ממנו כיון שהתנהגתו היתה מאוד גסה מחמת חוסר דעתו. אמנם הגר"א כהן ברוב חסדו וענוותנותו, קירבו מאוד ודיבר עמו בלימוד זמן רב בריתחא דאורייתא. וכל פעם שהיה רבי אהרן אומר סברא הפוכה מאותו אדם, היה אותו אחד מתנפל עליו בחירופים וגיזופים נוראים שאין הנייר סובלם, אמנם רבי אהרן טרח לפייסו ולשכנעו בסברותיו ולהרגיעו שלא יכעס.

ניקיון הבית, רחצה, ולבישת בגדי שבת - איך מתכוונים לשבת חזון?

מדריך הלכתי מעשי | הרה"ג רבי יצחק יעקב פוקס שליט"א

חפיפה בע"ש חזון כשחל בח' באב (כהשנה), יש לחפוף בחמים, לכתחילה, לפני חצות היום (12:45) ובדיעבד, גם לאחר חצות (באור הלכה תקנא סוף סעיף ט"ז), ויש שהתירו רחיצה לש"ק כמו בכל ע"ש (הגר"מ פיינשטיין והגר"א הענקין זצ"ל). טבילה במקווה: הרגיל בכל ע"ש לטבול במקווה – מותר גם היום, בצוננים, ואם אינו סובל אלא חמים או שאין אלא מקווה של חמים – טובל אף בחמים, אך יזהר לטבול ולצאת מיד (תוספות חיים על חיי אדם קל"ג, ל"ו וכה"ח שם).

ה. מותרת טעימת מאכלי בשר: לבני אשכנז – בתנאי שפולטים, לבני ספרד – אף בבליעה, אך רצוי אחרי חצות היום.

ו. בגדי שבת: מנהג ארץ ישראל ועפ"י הגר"א, לובשים כרגיל (שלא כהרמ"א שיש להשאיר בגד אחד של חול), ולובשים מכובסים אפילו לא הוכנו (דעת הגר"ח"פ שיינברג זצ"ל, כדבריו: "לא מסתבר שיהיה אסור בגד מכובס לכבוד שבת"), ולדעת האגרות משה, כשאין מכובסים מותר אף כתונת חדשה לכבוד ש"ק; אמנם, לדעת הגר"נ קרליץ שליט"א יש להחמיר בזה אף לבר מצוה ולחתן. וראוי להתלבש סמוך לשבת.

הערה: בני ספרד יכינו בגדים לתשעה באב, היינו בלבישתם לזמן מה, ולדעת הגר"ע יוסף זצ"ל יש להכין אף גרביים ובגדים תחתונים. לא הכינו – יכינום בשבת כנ"ל.

לקראת שבת פרשת דברים – חזון, ט' באב:

א. מנקים את הבית כרגיל, ללא שפשוף ומירוק והברקת חלונות; פורסים מפות מכובסות על השולחנות, אך בני אשכנז לא מחליפים המצעים, אא"כ כבר השתמשו בהם לפני ר"ח. לכבוד אורחים יש מתירים להציע מכובסים.

ב. אם קונים פרחים לכבוד כל שבת – אין להימנע אף לשבת זו (אבני ישפה). ג. תספורת וגילוח אסורים גם לבני ספרד (שלא להיכנס לתשעה באב כשהוא חגיגי). קציצת ציפורניים: נחלקו הדעות אם נאסרה בכל תשעת הימים. ולכל הדעות מותר לקצצן בערב שבת (ראה נוב"י קמא י"ד, צ"ט). וכן, כשחל ת"ב בשבת, כהשנה, מותר לקצצם לכבוד שבת חזון (משנ"ב תקנ"א, כ), והיינו למי שרגיל לקצצם בכל ערב שבת (א"ר ויד אפרים, וכה"ח, מ"ח).

ד. רחיצה לכבוד שבת וחפיפה (לבני אשכנז): בעש"ק "חזון" דברים – לדעת המשנ"ב רק פניו ידיו ורגליו בחמים ושאר הגוף בפושרים (כל שלא נהנים מחמימות המים), ואבר אבר (היינו לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל כשבמשך כל הרחצה איבר אחד מחוץ למים), וכן חפיפת הראש בחמים, וכל זה בלא סבון. אבל כבר הורו הפוסקים שכאשר השיער שמן ומלוכלך וגם כשהגוף אינו נקי – מותר אף בסבון פשוט (לא שמפו + קונדישניר) ובמים חמים לפי הצורך – כך הורני הגר"י פישר זצ"ל, שהרי גם ביום ת"ב עצמו הותר להתרחץ להסרת הלכלוך כל שאינו לתענוג.

תשעה באב נדחה: מה אוכלים בסעודה המפסקת ומתי חולצים את הנעליים?

איסור אבלות בפרהסייה בשבת

נפש על חורבן הבית, ולפיקך אין לעשותה ברוב עם כמסיבת חברים, אך יש שכתבו שהרגיל לעשותה ברוב עם לא ימנע מכך אף בשבת זו, כדי שלא להראות אבילות בשבת בצורה גלויה.

[שו"ע תקנ"ב, י, משנ"ב כג-כד, ושעה"צ כב; ביאורים ומוספים דרשו, 23]

מתי חולצים את הנעליים במוצאי שבת?

כשחלל תשעה באב חל במוצאי שבת, יש אומרים שחליצת הנעליים תעשה בצאת השבת, לאחר 'ברכו' שבתחילת תפילת ערבית, ויש מהם שכתב שהמנהג לומר 'המבדיל' בצאת השבת ולחולצן בבית; ויש אומרים שחובה לחולצן מיד לאחר שקיעת החמה, ויש מהם שכתב שיחולצן באופן שאינו נראה כאבילות, כגון שיחלוץ על מנת לנוח מעט. את בגדי השבת יש להחליף לבגדי חול בצאת השבת, ויש שהקלו להחליפם לאחר תפילת ערבית.

[שו"ע תקנ"ג, א; ביאורים ומוספים דרשו, 8]

בשבת זו של תשעה באב, בה הצום נדחה ליום ראשון, מותר לאכול ללא הגבלה, לא בכמות ולא בסוג המאכלים, ואסור להראות סימני אבילות בפרהסייה, אולם 'דברים שבצינעה' אסורים.

רחיצת הפנים והידיים במים חמים (שחוממו בערב שבת), נחשבת כ'דבר שבצינעה' ואסורה, וכן רחיצת כל הגוף במים קרים. ולענין טבילה במים קרים, יש שאסר ויש שהתיר.

[שו"ע תקנ"ד, יט, ומשנ"ב לט; ביאורים ומוספים דרשו, 61]

מה אוכלים בסעודה המפסקת?

בערב תשעה באב שחל בשבת, או בתשעה באב שחל בשבת (והצום נדחה ליום ראשון), יש לסיים את הסעודה השלישית שהיא הסעודה המפסקת, לפני שקיעת החמה, ואין כל הגבלה בנוגע למאכלי סעודה זו, ואף בשר ויין מותרים בה. ויש שכתבו שאין לערוך סעודה זו בשמחה ככל סעודת שבת, אלא בדאבון

ברגע האחרון לפני חתימת ההסכם, פנה הגרצ"פ פרנק למנהל חברת 'צים' ושאלו בלחישה: "כיצד אפשר בימי מלחמה להפקיד ניהול אונייה ישראלית בידי גויים?! הרי יש סכנה בדבר?"

רבה של ירושלים חושף תרומית בהכמתו

עמו סוד. הוא שאלו בלחישה: "כיצד אפשר בימי מלחמה להפקיד ניהול אונייה ישראלית בידי רב חובל ומלחים גויים, הרי יש סכנה בדבר?" "יהיה כבוד הרב סמוך ובטוח" - ענה לו המנהל - כי האוניות תישארנה בידי יהודים, ורק למראית עין נחזיק איזה גויים שיעסקו בתפקידים בלתי אחראיים... אל לכבוד הרב לחשוש מאומה, העניין יסתדר". או אז פנה רבי צבי פסח אל הרבנים המסובים והודיע כי אינו מוכן לתת יד להסכם...

(איש לרעהו מתוך 'עמוד ההוראה')

וְאָקָה אֶת רֵאשֵׁי שְׁבִיטְכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְיָדְעִים (דברים א טו)

בחדר האורחים של הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל דולקים האורות. רבנים ראשיים, ראשי ציבור גודשים את הבית. הם באו כדי לחתום על הסכם חגיגי עם חברת האוניות הישראלית 'צים' בדבר היתר להפעלת האוניות בשבת על ידי נכרים, שהם ורק הם יעשו את כל המלאכות האסורות, כך שאפשר יהיה לנסוע בהיתר, ולא באיסור, בלי חשש חילול שבת על ידי יהודים.

ניסוח המכתב הושלם. כל הפרטים הובטחו וניגשים לעצם החתימה. אך רבי פסח צבי רצה לבחון את אמיתות ההסכם. הוא לא האמין כי אכן התפקידים האחראיים יופקדו בידי גויים. ברגע האחרון פנה למנהל החברה וביקשו להמתק

קנין חכמה - מסילת ישרים

אחד מהנוכחים שרצה להוכיח לרבי עד כמה נקיים הפירות בארה"ב, אמר: "יקח נא רבינו פרי אחד ויפתח אותו, ונראה אם תימצא בו תולעת". נטל הרבי פרי מהמגש ופתחו לעיני כולם...

זהירותו המופלגת של האדמו"ר מסטרופקוב זצ"ל בכשרות המאכלים

תולעת חיה מרחשת בבשר הפרי? סיפור דומה התרחש בירושלים, בביתו נאוה קודש של רבינו, שהיה נוהג לבדוק בכל שבוע את הדגים לשבת שיהיו נקיים מתולעים, כשבשעת הבדיקה היה אומר בהתלהבות: "הריני מוכן ומזומן לקיים מצות 'אל תשקצו את נפשתיכם בכל השרץ השורץ ולא תטמאו בהם'". וכן היה אומר: "לכבוד שבת קודש". באחת הפעמים כשבדק רבינו את הדגים היה שם גיסו הרה"ח ר' נפתלי פרנקל ע"ה, וכשראה את עבודת הקודש איך שרבינו בודק את הדגים בשבע בדיקות, העיר לו שכיום אין כבר צורך לבדוק התולעים היות שהמגדלים מוסיפים חומרי הדברה שונים והתולעים נשמדים על ידם.

תוך כדי דיבור מרים רבינו את הסכין עמה בדק ומראה לגיסו תולעת על חוד הסכין; ר' נפתלי שלא האמין למראה עיניו, אמר שבוודאי זה חתיכת עיתון שהדגים היו עטופים בה. לקח רבינו כוס מים והכניס את הסכין לתוכה, ומיד ראו איך שהתולעת שוחה במים.

(איש האמת)

"אף איסור המאכל כבר ביארנו, שהוא ארס ממש ללב ולנפש. אם כן מי איפוא יהיה המיקל במקום חששא של איסור אם בעל שכל הוא..." (מסילת ישרים פרק יא).

זהירותו המופלגת של האדמו"ר מסטרופקוב זצ"ל בעל 'דברי יחזקאל שרגא' בעניני כשרות המאכלים, נראתה בעיני רבים כחומרא יתרה, אך כמה פעמים ראו דברים נפלאים בזה, עד שנוכחו לראות שכל הנהגותיו וחומרותיו הם דברים של טעם.

פעם שהה רבינו בחמשה עשר בשבט בארה"ב, וערך את שולחנו לכבוד היום בשכונת קראון הייטס. על השלחן הועלו פירות מינים ממינים שונים, ורבינו שאל האם בדקו את הפירות מתולעים וענו לו כי בארה"ב אין צורך לבדוק היות שהשלטונות מקפידים מאוד על ניקיון ואיכות הפירות ולא מצויים תולעים כלל וכלל. אולם רבינו לא קיבל את הדברים והחל להוכיח ולעורר על נחיצות הדבר לבדוק כל פרי מתולעים.

אחד מהנוכחים שרצה להוכיח לרבינו עד כמה נקיים הפירות במדינתו, אמר: יקח נא רבינו פרי אחד ויפתח אותו, ונראה אם תימצא בו תולעת. נטל רבינו פרי מהמגש ופתחו לעיני כולם, וכל הקהל נרעשו ונשתוממו בראותם לעיניהם

השו"ת היומי

"אשתי צריכה לאכול בצום, האם אני יכול להבדיל עבורה והיא תשתה את הכוס?"

משולחננו של הרה"ג רבי מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א מורה הוראה 'נאות שמחה' - מוודיעין עילית

בתשעה באב יכול להוציא את בני ביתו הבריאים, הרי שסובר שנחשבים מחויבים בהבדלה גם ביום התענית.

אלא שמעורר שם מצד אחר, שלדעת הרמ"א בס"י רצ"ו יתכן שנשים אינן חייבות בהבדלה, ודעת השו"ע הגר"ז (סי' רצ"ה ס"ד במוסגר) שצריך שישתה את כוס ההבדלה דווקא מי שמחויב בדבר. וא"כ, להצד שאשה אינה חייבת בהבדלה לא מועילה שתייתה, והרי זה כנשפך הכוס שצריך לחזור ולהבדיל. וע"ש שכתב כמה טעמים להקל למי שעשה הבדלה ואשתו שתתה שאינו צריך לחזור ולהבדיל, אך לכתחילה יש להימנע מכך.

שאלה: אשתי זקוקה לאכול בתשעה באב בשנה זו, שזה נדחה, ולצורך האכילה היא חייבת בהבדלה. האם אני יכול להבדיל בעבורה בעיצומו של הצום והיא תשתה את הכוס?

תשובה: תחילה יש לדון האם אדם בריא שחייב בתענית מחויב בעצם בהבדלה, אלא שהיא נדחית למוצאי תשעה באב, או שמא בתשעה באב עצמו עדיין אינו מחויב בהבדלה, וא"כ אינו יכול להוציא אחרים. בשבט הלוי (ח"ח סי' קכ"ט) כתב בזה, שמדברי הרא"ש בתענית (פ"ד סי' מ') מבואר שגם בת"ב יש חובת הבדלה ורק א"א לקיימה כיון שא"א לשתות, אבל באמת מחויב בדבר. וגם הביא מדברי ה'ברכי יוסף' שהובא בשערי תשובה (סי' תקנ"ו) שחולה המבדיל

לדבר לשון הרע כדי להשקיט מחלוקת - מתי מותר, וכיצד?

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

השומעים מדינה של גיהנם. (ב) הרואה שיש לראובן שנאה על שמעון, מחמת איזה דבר שעשה לו או שדיבר כנגדו, כתב הח"ח לעיל (כלל ה' ס"ג בהגה"ה) שאם מכוין להשקיט את המריבה ביניהם, מותר לו לומר לראובן ששמעון לא התכוין בכל זה להתריס כנגדו, אלא שסיבת שטותו גרמה לו זאת, ואף שמגנה בכך את שמעון שאומר עליו דברי גנאי, מותר ואף מצוה לעשות כן, כדי להקל בכך את השנאה שבלב ראובן ועל ידי זה תושקט המריבה ביניהם.

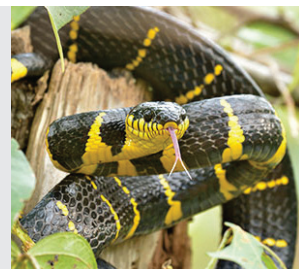
פרט חשוב נוסף מדגיש החפץ חיים, שכדי לקבוע מיהו 'בעל המחלוקת' במריבה, צריך שיקול דעת גדול, דהיינו שיתבונן היטב על פי תורה מי הם בעלי המחלוקת. ואם אינו יודע, אזי 'שב ואל תעשה' עדיף. בביאורים ומוספים מביאים מה שביאר בזה החזו"א (אמונה ובטחון פ"ג אות א-ג) שכדי להכריע מבחינה מוסרית מיהו הרודף ומי הוא הנרדף, יש לשקול הדבר בפלס ההלכה, כגון אם מלמדים חדשים הגיעו לעיר וקפצו כולם על החדשים, וטוענים המלמדים הותיקים כי החדשים דוחקים את מקומם ומקפחים את פרנסתם, הרי שעל פי ההלכה קנאת סופרים תרבה חכמה ואינם צודקים בטענתם כמבואר בגמרא (בבא בתרא כא, ב), ומעתה המספר לשון הרע על המלמדים החדשים ומעורר מחלוקת כנגדם, עובר על איסור לשון הרע ומחלוקת.

בסעיף ח' (כלל ח' מהלכות לשון הרע) אנו למדים על ההיתר לדבר לשון הרע על בעלי מחלוקת. החפץ חיים מדגיש כי היתר זה אמור רק באופן שהמספר רואה שעל ידי שיגלה לפני אנשים את גודל תרמיתם בעניין זה, ויראו שאין הדין עמם, תושבת המחלוקת. אבל בלא זה אין שום היתר לספר עליהם לשון הרע (שהרי לא יצאו מכלל 'עמיתך' מחמת עוון המחלוקת). וממילא צריכים לכוון לתועלת, ותנאי נוסף: "שהדברים שעל ידן הוסכם בדעתו שהם בעלי מחלוקת - ידע מעצמו, ולא יסמוך בזה על שמיעה מאחרים, אם לא שנתברר לו שהוא אמת", וכמו כן, אם יש לו דרך אחרת להשקיט את המחלוקת, אסור לו לספר לשון הרע עליהם.

בביאורים ומוספים מביאים שתי דוגמאות לסיפור לשון הרע על בעלי מחלוקת, שעשו להשבית את המחלוקת:

(א) כתב הח"ח לקמן (לשון הרע כלל י"ו) שאם רואה שראובן רוצה לגנות את שמעון בפני אנשים, מותר לו [בתנאי ההיתר המנויים בבאמ"ח שם ס"ק כב], להקדים ולספר לפניו את גודל העוולה של ראובן, שמגנה את שמעון על לא עוול בכפו, כדי שכאשר יבוא אחר כך ראובן ויספר לפניו את דברי הגנאי, לא יתקבלו דבריו, אלא אדרבה יוכיחוהו על כך שמגנה את שמעון בחינם, ובזה יציל את שמעון מצער וכלימה, וגם יציל את ראובן המספר ואת

מאכל אסור - מאכל ארסי!

מתוך הנלמד השבוע בתוכנית קנין חכמה:

ולא הבהמות הטמאות או השקצים בלבד הם הטמאים, אלא גם הטרפות שבמין הפשר עצמו הם בכלל טמאה. וחוט השערה מְדִיל בֵּין טְמֵאָה לְטֹהֵרָה מִמֶּשׁ. וְכֵן מִי שֵׁשׁ לוֹ מִחַ בְּקִדְקִדּוֹ, יִחָשֵׁב אֶסוּרִי הַמֵּאֲכָל כְּמֵאֲכָלִים הָאַרְסִיִּים, או כְּמֵאֲכָל שְׁנֵת־עֶרֶב בּוֹ אֵיזָה דָּבָר אֲרִסִּי, כִּי הִנֵּה אִם דָּבָר זֶה יֵאָרֵעַ, הֵיטָל אֲדָם עַל עֲצָמוֹ לְאֲכֹל מִמֶּנּוּ? אִם יִשְׁאַר לוֹ בּוֹ אֵיזָה בֵּית מַחוּשׁ, אֲפֹלוֹ חֲשָׁשׂא קִטְנָה - וְדָא שְׁלֵא יָקַל. וְאִם יָקַל, לֹא יִהְיֶה נֶחֱשֵׁב אֲלָא לְשׁוֹטֵה גְמוּר. וְאִף אֶסוּר הַמֵּאֲכָל, הוּא אֲרִס מִמֶּשׁ לֵלֵב וְנֶפֶשׁ, אִם כֵּן מִי אִפּוֹא יִהְיֶה הַמֵּקַל בְּמִקּוֹם חֲשָׁשׂא שְׁלֵא אֶסוּר, אִם בְּעַל שְׁכָל הוּא? וְעַל דָּבָר זֶה נֶאֱמַר: וְשָׂמֶת סִכּוּן בְּלַעַךְ אִם בְּעַל נֶפֶשׁ אֶתָּה". [מסילת ישרים פרק יא]

"אסורי המאכלות ותרבותיהן, טרפות, פשר בְּחֵלֵב, חֵלֵב וְדָם, בְּשׁוּלֵי גוֹיִם, וְשֵׂאֵר אֶסוּרֵי אֲכִילָה וְשִׁתְיָה - הַנְּקִיּוֹת בָּהֶם צָרִיךְ דְּקָדוֹק גְּדוֹל. וְצָרִיךְ חִזּוֹק, כִּי לֹשׁ תֵּאָנוֹת הֵלֵב הַמֵּתְאָנָה בְּמֵאֲכָלִים הַטּוֹבִים, וְחִסְרוֹן הַפִּי, וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה. וְהַמֵּקַל בְּמִקּוֹם שֵׂאִמְרוֹ לְהַחְמִיר, מִשְׁחִית לְנַפְשׁוֹ, כִּי הַמֵּאֲכָלוֹת הָאֶסוּרוֹת מְכַנְּסִים טְמֵאָה מִמֶּשׁ בְּלִבּוֹ וּבְנַפְשׁוֹ שְׁלֵא אֲדָם, עַד שֶׁקִּדְשׁוֹ שְׁלֵא הַמִּקּוֹם בְּרוּךְ הוּא מִסְתַּלְקֵת וּמִתְבַּרְקֵת מִמֶּנּוּ.

וְהוּא מֵה שֵׂאִמְרוֹ: וְנִטְמָתָם בָּם - אֵל תִּקְרִי וְנִטְמָתָם אֲלָא וְנִטְמָתָם; שֶׁהַעֲבָרָה מִטְמָתָת לְבַו שְׁלֵא אֲדָם, כִּי מִסְלַקֵת מִמֶּנּוּ הַדְּעָה הָאֲמִיתִית וְרוּחַ הַשְּׁכָל, וְהוּא נִשְׁאָר בְּהִמִּי וְחִמְרִי, מִשְׁקַע בְּגִסוֹת הַעוֹלָם הַזֶּה. וְהַמֵּאֲכָלוֹת הָאֶסוּרוֹת יִתְרוֹת בְּזֶה עַל כָּל הָאֶסוּרִים, כִּינּוֹן שֶׁהֵם נִכְנָסִים בְּגוֹפּוֹ שְׁלֵא אֲדָם מִמֶּשׁ וְנֶעֱשִׂים בְּשׁוּר מִבְּשָׂרוֹ.

כך הסביר הגאון הגדול רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל מדוע הסכים להתמנות למורה הזראה, ומדוע אינו צריך שיקבעו עבורו שעות מיוחדות לקבלת קהל

וגם: מה עמד מאחורי השאלה שנשאל בעל ה'נודע ביהודה' במעמד הכתרתו לרבה של פראג

בוררות עם חברו ואף בבעיות של שלום בית וחינוך וכדו' ורבינו בסבלנותו שומע היטב ומנסה בכל כוחו לעזור, גם אם היה הלה קשה הבנה או טרדן בלתי נלאה לא איבד את סבלנותו לשמוע אותו ולהסביר לו שוב ושוב את שנצרך היה לשמוע.

גם אם צריך היה לצאת לשמחה וכדו', כאשר היציאה התעכבה עד עתה מסיבות שונות, וכבר עמדו בפתח הבית ולפתע הופיע שואל, מסוגל היה לחזור עמו לחדר ולשמוע את אשר בפיו בסבלנות ואורך רוח, כאילו יש לו את כל הזמן עבורו. סיפר רבי אברהם מילר שזכה לשמש את רבינו, ארע פעם שמייהר מאוד לצאת מהבית וכל הנהגתו אמרה הזדרזות, לפתע מישהו התקשר עם שאלה ורבינו ענה לו בכל הסבלנות, הלה דרש כנראה סבלנות מיוחדת שיסבירו לו שוב ושוב ורבינו עונה במלוא הסבלנות ומסביר בנעימות בפעם הרביעית בלי שהוא משדר שום לחץ, אך מאותו רגע שהוריד את השופורת, שוב ראינו כמה הוא ממנהר.

דלת ביתו לא היתה אף פעם נעולה, כאשר המטרה היא שתושבי הקריה ועמך ישראל יוכלו תמיד לדפוק ולהכנס. סיפר אברך שהגיע פעם בשעה מאוחרת מאוד ודפק בעדינות ולא פתחו ולכן לא נכנס. למחרת התייעץ איתו באותו ענין וסיפר שהיה בלילה ודפק ולא פתחו, הגיב רבינו ואמר לו בפעם הבאה תדע שנכנסים ואפשר להעירני ואף להתקשר בכל עת ושעה. לימים התעוררה לאותו אברך שאלה הלכתית דחופה והוא התקשר בשעה שלוש לפנות בוקר ורבינו ענה מיד. אברך נוסף סיפר שרבינו אמר לו שהוא יכול להתקשר בכל שעה משעות היממה, לפליאתו האם רב בשכונה משועבד לציבור בכל שעות היממה רבינו ענה שלא, אולם- הוסיף: כאן יכול אתה להכנס מתי שתרצה. כאשר היו נכנסים ורבינו נרדם בכסאו על תלמודו או שנכנס לנום את מנוחת הלילה, ניגשה הרבנית מיד להעירו וכאשר נחרדו השואלים, האם עבורי יש להעירו, השיבה על אתר שהוא ביקש בנחרצות להעירו ולקרא לו מיד כשצריכים לו ללא שום עיכוב. גם כשהיו טלפונים הרים בזריזות בעצמו ולא ציפה שאחרים ירימו גם אם רבים היו בחדר.

(מתוך מגדלתו ומרומתו)

הָבֹו לְכֶם אֲנִישִׁים חֲכָמִים (דברים א, יג)

ביום י"ז שבט תשל"א התקיים מעמד ההכתרה של הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל לרבה של קרית מטרוסדורף, כאשר חשובי תושבי הקריה חותמים על כתב הכתרה. לאחר ההכתרה נכנסו למעונו כמה מרבני השכונה ושאלו, היות ורבינו נמצא כל היום בשיבה אולי כדאי לפתוח חדר מיוחד שייחוד לבית הוראה בשעות מסוימות ביום. רבינו ענה באופייניות, שהוא אכן החליט להקדים שוב בשעות הערב לביתו במטרוסדורף, אך לגבי שעות קבלת קהל אינו צריך לכך, שכן כאשר קיבל על עצמו את עול ההוראה פירושו של דבר שהוא מסור לגמרי לציבור בכל עת וכל שעה.

באותו מעמד דיבר רבינו מילים קצרות ברגש רב, מתוכן קיבלו הנוכחים תשובה לשאלה, מדוע הסכים להתמנות למורה הזראה. הוא סיפר שכאשר התמנה ה"נודע ביהודה" לרבה של פראג נכנסה אשה תוך כדי מעמד ההכתרה והציגה שאלה מורכבת. הוא ניסה לומר לה שהזמן אינו מתאים לזה ואולי תכנס מאוחר יותר, אך היא אמרה: סוף סוף יש לנו רב וברצוני לשאול.

היא שאלה, והנודע ביהודה ענה ומכל הכיוונים התערבו והקשו. לפתע נעצר הנודע ביהודה ושתק. כששאלוהו לפרש שתיקתו ענה: השאלה לא היתה ולא נבראה! הציבור היה מופתע, הם אכן ידעו שהדבר אינו נכון, אך איך הוא יודע, היש לו רוח הקודש? אמר להם הנודע ביהודה: כאשר רב בישראל נשאל שאלה יש לו סייעתא דשמיא מיוחדת לענות, ראיתי שאין לי את אותו כח הרבים והבנתי שאין זו שאלה אמיתית. חזר רבינו הגר"פ לענין בו התחיל ואמר: עד היום הייתי בהלכה בגדר יחיד, עכשיו כשנתמנתי למורה הזראה שלכם אזכה לסייעתא דשמיא של כל הציבור. בזה הייתי מעונין ולכן הסכמתי להיענות לבקשתכם.

משועבד לציבור

אכן מאותו יום שקיבל על עצמו את עול ההוראה היה מסור כל כולו לציבור בדרגה מופלאה שלא נשמע כמותה, מדי יום ביומו הקדיש זמן יקר, זמן שתמיד היה מחושב ומדוד לרגעים ומסר לתועלת הציבור, בכל יום ויום הגיעו עשרות יהודים, לא דווקא מתושבי הקריה, מי בשאלה הלכתית ומי בדין תורה או